Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle
Asia: HE 175/2026 vp

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto.

Arenen lausunto arvioi vuoden 2027 talousarvioesitystä seuraavista näkökulmista: ammattikorkeakoulujen rahoitusta, koulutustason nostoa 50 prosentin vuoden 2030 välietapin kautta 60 prosenttiin vuonna 2040 sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta.

Lausunnon tiivistelmä

Suomen tavoitteena on nostaa korkeakoulututkinnon suorittaneiden 25–34-vuotiaiden osuus vuoden 2025 tasosta eli 38,1 prosentista 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja edelleen 60 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Vuoden 2030 tasoon on täten matkaa 11,9 prosenttiyksikköä ja vuoden 2040 tavoitteeseen 21,9 prosenttiyksikköä.

Vuoden 2025 arvion mukaan ammattikorkeakouluissa suoritetaan 26 500 koulutustasoa nostavaa ammattikorkeakoulu**tutkintoa** ja yliopistoissa 15 300 koulutustasoa nostavaa alempaa korkeakoulututkintoa. Yhteensä em. tutkintoja suoritetaan 41 800. Näistä ammattikorkeakoulujen osuus on 63,4 prosenttia ja yliopistojen 36,6 prosenttia. Ammattikorkeakouluilla on siten keskeinen rooli Suomen koulutustason nostamisessa.

Samanaikaisesti ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus on vähentynyt vuosina 2015–2025. **Kasvavat koulutustavoitteet edellyttävät perusrahoituksen ostovoiman palauttamista ja pitkäjänteistä rahoitusta.**

Ammattikorkeakoulujen ulkopuolinen TKI-rahoitus on kasvanut voimakkaasti viime vuosikymmenen aikana. Ulkopuolisen rahoituksen kasvu ei kuitenkaan korvaa ennakoitavaa perusrahoitusta, sillä hankerahoitus on määräaikaista ja edellyttää usein ammattikorkeakouluilta omaa rahoitusta. **Vuoden 2027 talousarvioon sisältyvä 15 miljoonan euron TKI-kohdennus on siksi vakiinnutettava monivuotiseksi ja ennakoitavaksi**. Samalla on raportoitava selkeästi, kuinka paljon kohdennus saa liikkeelle muuta rahoitusta ja mitä hyötyjä siitä syntyy yrityksille ja yhteiskunnalle.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus vuonna 2027

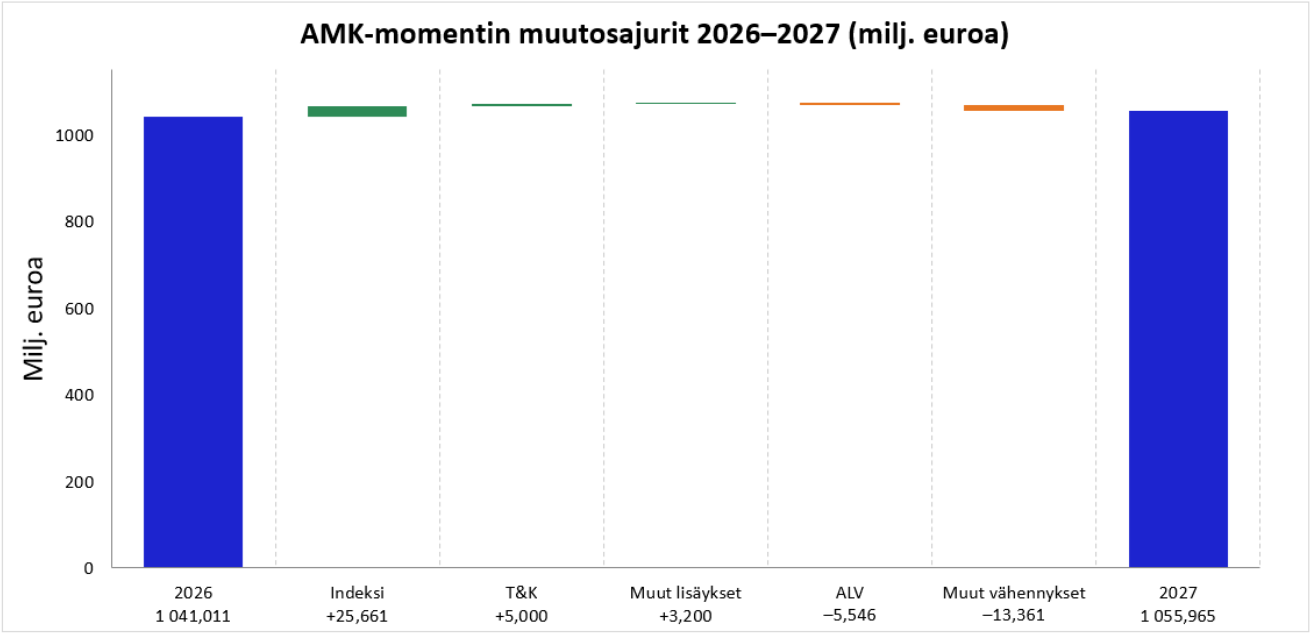
Momentille 29.40.55 ehdotetaan vuodelle 2027 yhteensä 1 055,965 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 talousarvion vertailuluku on 1 041,011 miljoonaa euroa, joten momentin nimellinen kasvu on 14,954 miljoonaa euroa eli 1,4 prosenttia.

Kokonaisuudesta 956,886 miljoonaa euroa on laskennallista perusrahoitusta, 74,562 miljoonaa euroa arvonlisäverokompensaatiota ja enintään 24,167 miljoonaa euroa tuloksellisuus- ja muihin harkinnanvaraisiin perusteisiin sidottua rahoitusta. Lisäksi opetusmetsän hoitoon osoitetaan 0,350 miljoonaa euroa.

Momentin 14,954 miljoonan euron nimellinen kasvu ei ole sama asia kuin ammattikorkeakoulujen käytettävissä oleva lisärahoitus. Muutoksesta 25,661 miljoonaa euroa on 2,7 prosentin indeksitarkistusta. Lisäyksiä on yhteensä 33,861 miljoonaa euroa ja vähennyksiä 18,907 miljoonaa euroa. Valtiovarainvaliokunnan on siksi arvioitava loppusumman lisäksi sitä, **mikä osa rahoituksesta vahvistaa pysyvästi opetuksen ja TKI-toiminnan voimavaroja.**

Vertailun vuoksi: Vuonna 2015 ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus oli 816,421 miljoonaa euroa. Korkeakouluindeksillä vuoden 2025 tasoon korjattuna se vastaa 1 026,130 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 rahoitus oli 945,011 miljoonaa euroa eli reaalisesti 7,9 prosenttia ja 81,119 miljoonaa euroa em. vuoden 2015 tasoa alempi. Vuoden 2027 nimellinen kasvu ei yksin kuroo tätä rakenteellista vajetta umpeen.

Arene katsoo, että on **tärkeää, että indeksitarkistus toteutetaan täysimääräisenä**. Arene myös korostaa, että kasvavia tutkintotavoitteita ei voida rahoittaa määräaikaisilla tai tarkasti rajatuilla erillä, koska opetus, ohjaus ja opiskelijoiden tuki edellyttävät **pysyvää henkilöstöä**.

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulujen momentin 29.40.55 muutosajurit vuosina 2026–2027.
Sininen kuvaa määrärahatasoa, vihreä lisäyksiä ja oranssi vähennyksiä.

Koulutustavoite vuosille 2030 ja 2040

OECD:n 25–34-vuotiaiden koulutustasomittarissa Suomen vuoden 2025 tulos on 38 prosenttia. Tilastokeskuksen tarkka kansallinen tulos samalle ikäryhmälle on 38,1 prosenttia.

Talousarvioesityksen vuoden 2027 tavoitteena on 42 500 uutta ammattikorkeakouluopiskelijaa, joista 31 000 olisi ensimmäistä kertaa korkeakoulutukseen tulevaa opiskelijaa. Ammattikorkeakoulututkintojen tavoite on 29 500, joista 26 900 nostaisi suorittajansa koulutustasoa. Talousarvio ei vielä osoita, miten nämä vuosittaiset volyymit ja rahoitus yhdessä tuottavat 50 prosentin välietapin vuonna 2030 ja 60 prosentin tavoitteen vuonna 2040. Arene esittääkin, että tähän tehdään euromääräinen suunnitelma vuosille 2027–2040.

Koulutustaso ei nouse pelkästään aloituspaikkoja lisäämällä. Pysyvää rahoitusta tarvitaan opetukseen, ohjaukseen ja opiskelijoiden tukeen, jotta opinnot myös valmistuvat ajallaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ammatillisen toisen asteen suorittaneiden pääsyyn korkeakoulutukseen, ensimmäistä tutkintoa suorittaviin, opintojen etenemiseen, opiskeluhyvinvointiin ja alueelliseen saavutettavuuteen. **Määrää ei pidä kasvattaa laadun kustannuksella.**

Myös seuranta on tärkeää. Seurannassa on raportoitava vuosittain uudet opiskelijat, ensikertalaiset, koulutustasoa nostavat tutkinnot, tavoiteajassa valmistuminen, ammatillisen koulutuksen kautta etenevien osuus sekä toimenpiteiden kustannus. OECD-tulos ja Tilastokeskuksen kansallinen luku on raportoitava rinnakkain.

Tutkimus ja kehittämisrahoituksen vaikuttavuus

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoitukseksi arvioidaan vuonna 2027 yhteensä 3,410 miljardia euroa. Lisäys vuoteen 2026 on 239 miljoonaa euroa eli pyöristettynä 8 prosenttia. **Taloudellinen hyöty syntyy kuitenkin vasta, kun rahoitus auttaa yrityksiä ja julkisia palveluja uudistumaan, parantaa tuottavuutta, synnyttää uutta liiketoimintaa ja levittää osaamista**.

Ammattikorkeakoulujen ulkopuolinen TKI-rahoitus kasvoi vuosina 2015–2025 käyvin hinnoin 69,753 miljoonasta eurosta 188,379 miljoonaan euroon eli **170,1 prosenttia**. Kasvu osoittaa, että ammattikorkeakoulut kykenevät hankkimaan julkisen peruspanoksen rinnalle muuta rahoitusta ja rakentamaan yritysyhteistyötä.-Kilpailtu hankerahoitus ei kuitenkaan korvaa ennakoitavaa perusrahoitusta, koska se on määräaikaista, käyttötarkoitukseen sidottua ja edellyttää usein omarahoitusta.

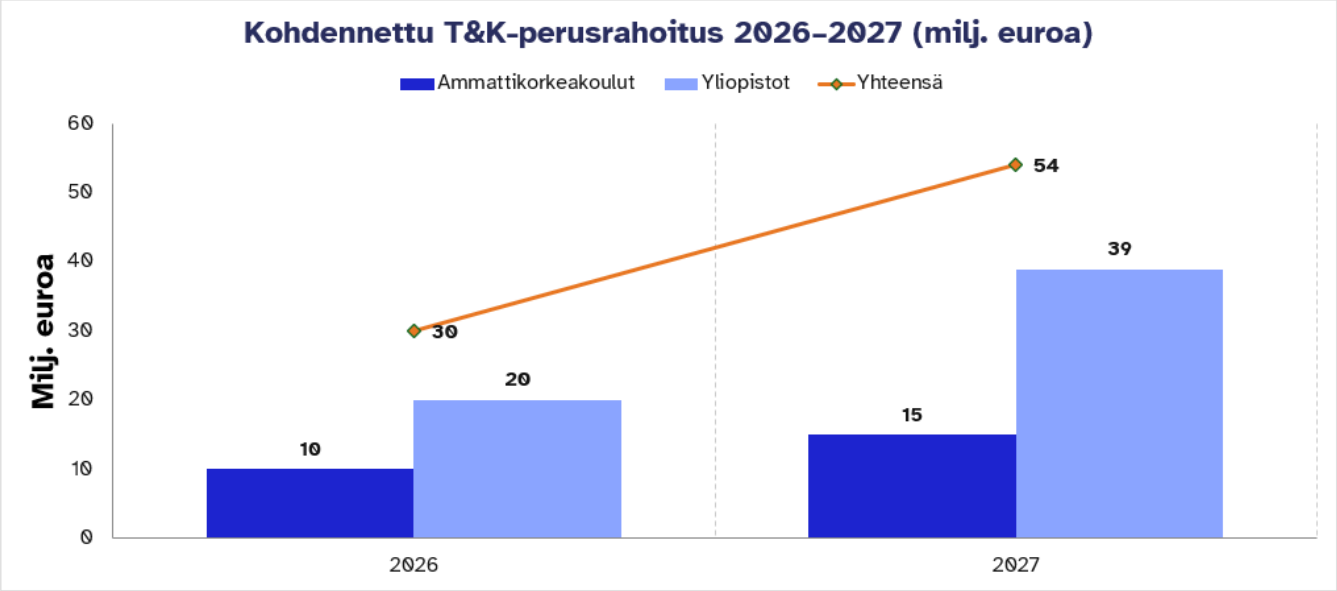
Ammattikorkeakoulut muodostavat valtakunnallisen soveltavan tutkimuksen, kehittämisen, kokeilujen ja käyttöönoton verkoston. Ne tekevät yhteistyötä erityisesti pk-yritysten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Vaikuttavuutta ei tulisikaan arvioida pelkästään hankkeiden tai julkaisujen määrällä, vaan myös sillä, kuinka hyvin TKI-toiminta vahvistaa yritysten uudistumista, synnyttää lisärahoitusta sekä johtaa käytännössä käyttöön otettuihin ratkaisuihin.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus ja kehittämisrahoitus

Talousarvioesityksessä **ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistamiseen osoitetaan 15 miljoonaa euroa vuonna 2027,** mikä on 5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2026. Yliopistoille osoitetaan 39 miljoonaa euroa, mikä on 19 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2026. Korkeakouluille kohdennetaan siis yhteensä 54 miljoonaa euroa, josta **ammattikorkeakoulujen osuus on 27,8 prosenttia.** Talousarviossa nämä erät kuuluvat tuloksellisuus- ja muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen. Ne eivät ole rahoitusmallin perusteella määräytyvää laskennallista perusrahoitusta.

Arene pitää 15 miljoonan euron rahoitusta tarpeellisena lähtötasona. Vähintään em. vuoden 2027 taso on vakiinnutettava monivuotiseksi ja ennakoitavaksi rahoitukseksi. Rahoituksen on oltava aidosti uutta, eikä se saa korvata laskennallista perusrahoitusta. Rahoituksen vaikutuksia tulisi arvioida muun muassa syntyneen osaamisen, mukaan saadun yritys- ja muun ulkopuolisen rahoituksen sekä käyttöön otettujen ratkaisujen perusteella.

Kuvio 2. Ammattikorkeakouluille ja yliopistoille TKI-toimintaan kohdennettu valtionrahoitus vuosina 2026–2027.

Pylväät kuvaavat sektorikohtaista rahoitusta ja viiva niiden yhteismäärää. Erät ovat talousarviossa harkinnanvaraista rahoitusta.

Muun innovaatiotoiminnan ja EU vastinrahoituksen läpinäkyvyys

Talousarvioesityksen mukaan vuoden 2027 TKI-rahoitukseen voidaan lukea enintään 50 miljoonaa euroa muuta innovaatiotoiminnan rahoitusta. Innovaatiotoiminnan rahoitus on tarpeellista, mutta sen mukaan laskeminen ei saa antaa varsinaisen TKI-rahoituksen kasvusta todellista suurempaa kuvaa. TKI-rahoitus ja muu innovaatiotoiminnan rahoitus tulisi raportoida erikseen. Kasvusta on ilmoitettava sekä kokonaismäärä että määrä ilman luokittelumuutoksen vaikutusta.

EU:n tutkimus- ja kehittämisrahoituksen vastinrahoitukseen osoitetaan 55 miljoonaa euroa. Momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa ammattikorkeakouluille kohdennetaan 0,668 miljoonaa euroa eli 1,2 prosenttia kokonaisuudesta. Talousarvion yhteenvetotaulukossa erä on pyöristetty 0,7 miljoonaan euroon ja yhteen prosenttiin. Arene esittää, että jako arvioitaisiin vuosittain toteutuneiden hakemusten ja rahoituspäätösten, kansallisen omarahoitustarpeen sekä yrityksille syntyvän hyödyn perusteella.

Arenen esitykset valtiovarainvaliokunnalle

1. Palautetaan ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen ostovoima. Laskennallinen perusrahoitus on vuosina 2015–2025 pienentynyt reaalisesti 7,9 prosenttia. Laaditaan monivuotinen suunnitelma 81,119 miljoonan euron reaalisen vajauksen kuromiseksi ja pidetään kohdennetut erät erillään perusrahoituksesta.

2. Toteutetaan rahoituspolku korkeakoulutettujen määrän nostoon 50 prosentista 60 prosenttiin. Vuoden 2030 tavoite 50 prosentin taso on ensimmäinen tarkistuspiste kohti 60 prosenttia vuonna 2040. Vuosittaisessa seurannassa yhdistettäisiin opiskelijamäärät, koulutustasoa nostavat tutkinnot, valmistumisen ja kustannukset.

3. Vakiinnutetaan TKI-toimintaan kohdennettu 15 miljoonan euron rahoitus vähintään vuoden 2027 tasolle monivuotisesti. Jatkorahoituksen tasoa arvioidaan toteutuneen vaikuttavuuden perusteella.

4. Varmistetaan, että TKI-rahoituksen kasvu on aidosti uutta. Enintään 50 miljoonan euron muu innovaatiopanostus raportoidaan erikseen, eikä sillä korvata varsinaisen TKI-rahoituksen kasvua.

5. Arvioidaan EU-vastinrahoituksen jako vuosittain. Ammattikorkeakoulujen osuutta tarkistetaan toteutuneiden hakemusten ja rahoituspäätösten, omarahoitustarpeen sekä yrityksille syntyvän hyödyn perusteella.

6. Raportoidaan TKI-rahoituksen vaikuttavuudesta yhteisillä mittareilla. Seurannassa tarkastellaan erityisesti yritysten omaa rahoitusta, mukaan saatua EU-rahoitusta, TKI-toiminnan aloittaneita pk-yrityksiä, käyttöön otettuja kokeiluja sekä käyttöön otettujen ratkaisujen määrää.

Arene korostaa, että koulutus- ja TKI-panostuksia tulee arvioida yhtenä kokonaisuutena. Ennakoitava perusrahoitus on edellytys osaajien saatavuudelle, vaikuttavalle TKI-toiminnalle sekä yksityisiä investointeja ja kasvua synnyttävälle kehitykselle.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta	Anna Välimaa
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja